

Innovációs hálózatok

A társadalmi tőke szerepe az innováció és térségek versenyképességének kapcsolatában

Innovációs Rendszerek

Elméletek, Politikák és Mikroszereplők

Szeged, 2012. november 29-30.

Savanya Péter

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar
Közgazdaságtani és Gazdaságfejlesztési Intézet

savanya.peter@eco.u-szeged.hu

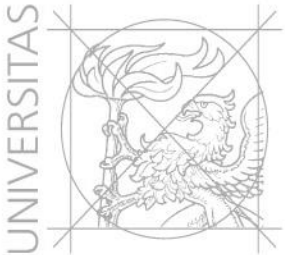
Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

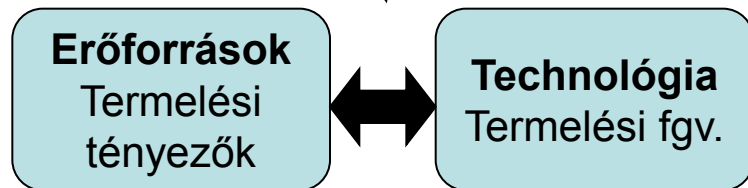
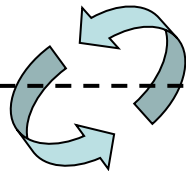
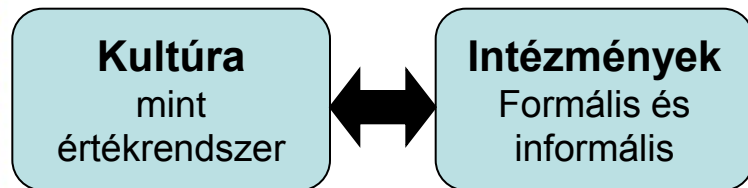
Az előadás felépítése

- **Térségek versenyképessége**
- **A társadalmi tőke áttekintése**
- **Társadalmi tőke, versenyképesség és innováció kapcsolatai a társadalomban**

Térségek versenyképessége - endogén erőforrások

Kulturális és
intézményi
alrendszer

Gazdasági
alrendszer

Versenyképesség

- „Nemzetek versenyképessége azt jelenti, ahogy létrehoznak és megőriznek egy olyan környezetet, amelyik fenntartja a vállalkozások versenyképességét. (Garelli 2003, 702 idézi Lengyel 2010, 112)”
- „Képesség olyan javak és szolgáltatások előállítására, amelyek a hazai és nemzetközi piacokon is értékesíthetők (versenyképesek), miközben az állampolgárok növekvő és hosszú távon fenntartható életszínvonalat érnek el. (OECD 1997 idézi Lengyel 2010, 118)”

Vállalkozások versenyképességének egyik fő forrása az innováció
Porter-rombusz: fejlett versenyelőnyök (mint környezet) létrehozása az egyes térségekben

Forrás: Lengyel I.(2012, 158) Hayam-Godot (2005, 10) alapján

A társadalmi tőke, mint endogén erőforrás

Társadalmi Tőke dimenziói
Lengyel (2012, 161)
szerint:

Makro szint

Külső hatások

- Tranzakció – formális
- Közös akció – informális

Mikro szint

- Információ – formális
Társadalmi hálózatok, egyesületek, személyes kapcsolatok
- Együttműködés – informális
Bizalom, hírnév, részvétel

Rivalizálás	Magas rivalizálás (magán javak)	Magán állótőke állomány Pénzben kifejeződő extemáliák (hard) Díjköteles javak (kizárólagosság)	Kapcsolati magán szolgáltatások: - a cégek külső kapcsolatai - K+F eredmények transzfere Egyetemi spin-offok	Humán tőke: - vállalkozókészség - kreativitás - magán know-how Pénzben kifejeződő extemáliák (soft)
	(klub javak)	Tulajdonosi (saját) hálózatok Kollektív javak: - tájkép - kulturális örökség (magán 'együttesek')	Kooperációs hálózatok: - stratégiai szövetség K+F-ben és tudásban - PPP a szolgáltatásokban és tervezésben Természeti és kulturális erőforrásokkományzása	Kapcsolati tőke: - együttműködési képesség és kollektív tevékenység - kollektív kompetenciák
	(kevert közjavak)	Erőforrások: - természeti - kulturális Társadalmi állótőke: - infrastruktúra	Ügynökségek a K+F transzferére Befogadóképesség az új eszközök iránt Agglomerációs és körzeti előnyök	Társadalmi tőke: (önkéntes részvétel) - intézmények - magatartásminták, értékek - bizalom, reputáció
Alacsony rivalizálás	(közjavak)			
		Tárgyi javak (hard)	Vegyes javak (hard + soft)	Nem tárgyi javak (soft)

Forrás: Lengyel I.(2012, 162)

Tárgyiasultság

A társadalmi tőke, mint fogalom

A társadalmi tőke fogalma a politológia (Putnam) és a szociológia (Bourdieu) tudományában jelent meg, majd ezt követően került át a közgazdaságtanba, kapott új jelentéseket.

„Az egyén vagy egy csoport által felhalmozott, tényleges és potenciálisan elérhető erőforrások összessége, melyek a kölcsönös ismertség és elismerés informális és formalizált (intézményi) kapcsolatrendszeren alapulnak.” (Bourdieu-Wacquant 1992, 119; és Westlund 2002 alapján) - **Bordieu megnevezi még a kulturális tőkét, valamint a szimbolikus teret, megjelenik a hálózat fogalma mint kapcsolatrendszer**

„A társadalmi tőke a társadalom szerveződését meghatározó tényezőkként írható fel, úgy mint bizalom, normák és hálózatok, melyek képesek a társadalmi hatékonyságát növelni azáltal, hogy elősegítik a koordinációt.” (Putnam 1993, és EC 2007 alapján) – **Civil társadalom és együttműködés (bizalom és társadalmi beágyazottság)**

A társadalmi tőke, mint fogalom

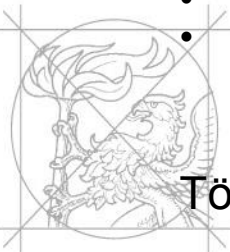
„A társadalmi tőke funkcióján keresztül definiálható. Önállóan nem leírható és létező, mint a hagyományos tőkellemelek ... a személyek közötti kapcsolatokban ölt testet.” **A társadalmi tőke lényegében a hálózat kapcsolatait, annak szervező elveit és működési mechanizmusait jelenti** (Coleman 1990)

„A társadalom informális hálózatait, melyeket a hálózat tagjai/szereplő normákkal, értékekkel, preferenciákkal és egyéb társadalmi tartalmakkal töltenek fel.” (Westlund 2002)

„A társadalmi tőke a közösségben rendelkezésre álló erőforrások összessége, melyet a következők hoznak létre:

- bizalom,
- a reciprocitás és kölcsönösség,
- a viselkedés közös normái,
- a közös elköteleződés és odatartozás érzése,
- mind formális mind informális csatornák,
- és hatékony információs csatornák melyeket az egyének és csoportok produktívan használnak fel maguk vagy a csoport, illetve a tágabb közösség jóléte érdekében.” (EC 2007)

Többen megkérdőjelezték a tőke fogalom használatát (nehezen körülhatárolható és mérhető) Pí. Solov

A társadalmi tőke a (köz)gazdaságtudományok fókuszterében

Menedzsment tudományok

szervezeteken belüli és szervezetek közötti együttműködés (IMP) mechanizmusai és mozgatói, szervezeti kultúrák (pl. MNC)

Gazdaságpszichológia

Egyes nációk vagy csoportok eltérő illetve hasonló viselkedésének mozgatói

Összehasonlító közgazdaságtan

Formális piaci intézmények szerepe és a társadalom történetiségének kapcsolata (társadalmi tőke és a gazdasági rendszer időbeli változásának kapcsolatai és lenyomatai)

Kis- és Középvállalkozások fejlesztése (Westlund-Bolton 2003)

Hálózatok építése és részvétel az együttműködésekben

Hogyan hasznosítják/hasznosíthatják egyes csoportok (akár területi lehatárolás szerint) kompetitív előnyként kapcsolati hálóikat, míg más csoportok miért nem képesek ilyen együttműködésekre

Dinamikáik az együttműködésekben/kapcsolatokban, Hálózatok

Bizalom és tranzakciós költségek, normák szerepe

Innovációs hálózatok

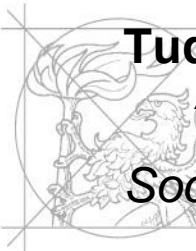
Társadalmi háttérfeltételek az együttműködés mögött/akadályaként

Tudás és tanulás

Az interakciók és háttérfeltételeinek szerepe a tudáskonverzió és tudásátadás során (Polányi és Nonaka)

Social economy / Local social economy

Gazdasági tevékenységek for-profit és non-profit funkciói és szerepük a társadalomban

A társadalmi tőke és hálózatok

Gazdaságszociológia – társadalmi kapcsolatháló elemzés

- Strukturális megközelítés
 - Cselekvő szintjén hálózati pozíció
 - Hálózat szintjén szerkezeti felépítés
- Kapcsolat (áramlás) orientált megközelítés
 - Erőforrásokhoz való hozzáférés a kapcsolati hálóban

Szervezeti kapcsolatok – hálózati kompetenciák

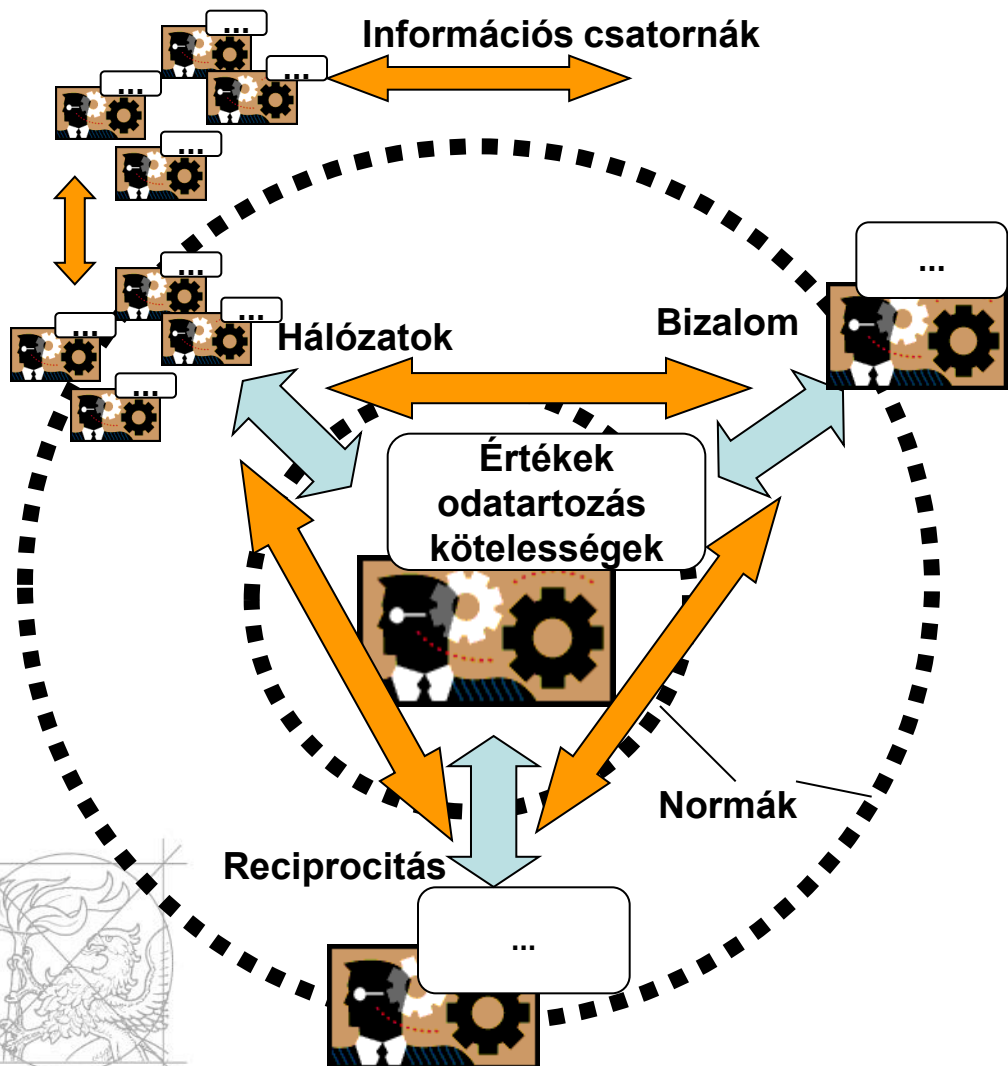
- Szervezet tagjai milyen kapcsolatépítési képességekkel rendelkeznek
- A szervezet kultúrája milyen kapcsolat képességekkel rendelkezik

A társadalmi tőke fogalmához leginkább kötődő funkcionális elemek

- **Bizalom**
 - Racionalitás és tranzakciós költségek
- **Reciprocitás és kölcsönösség**
 - Haszon és lehetőségek
- **Normák**
 - Opportunista magatartásformák szankcionálása
- **Hálózatok** (informálisak és formálisak, valamint a kapcsolódó szabályok)
- **Cselekvés** (együttműködés és akciók)

A társadalmi tőke működés közben

Társadalmi tőke közjósággként jelenik meg

A TT egyfajta folyamatosan fejlődő és kombinálódó kollektív tudatként fogalmazható meg, mely emeli az egyén humántőkéjét (a közös tudás növeli a kölcsönös bizalmat, csökkenti a tanulás és tudásadás tranzakciós költségét, növeli a közös akciók és együttműködés lehetőségét)

A társadalmi tőkét direkt pozitív extern hatásokat generál az avval bírók számára, melynek lényege hogy csökkenti klasszikus tőkeelemek megszerzéséhez (pénzügyi tőke és reál tőke) és felhasználásához (új alternatívák, innováció és nagyobb megtérülés) szükséges kapcsolati relációk tranzakciós költségét

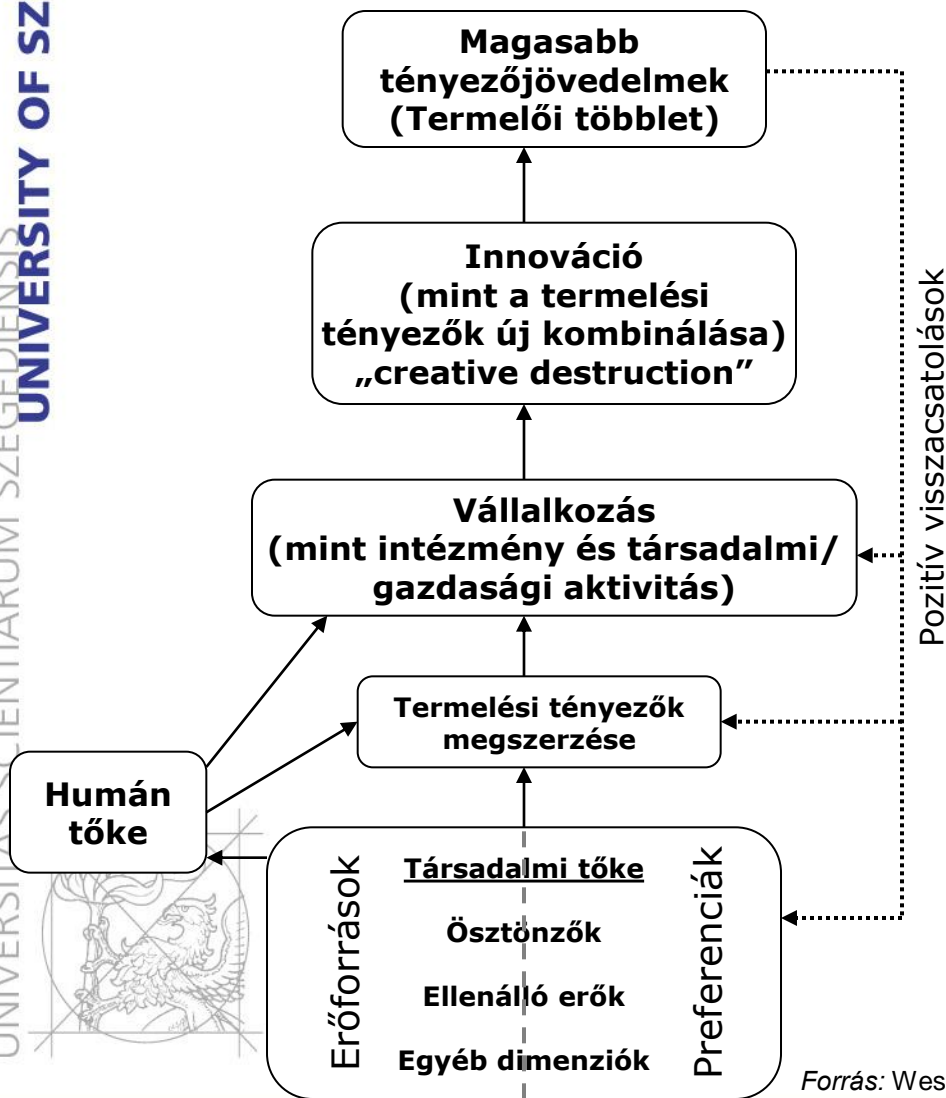
Együttműködés és cselekvés társadalmi technológiájának kifejeződése

Az interakciók gyakorisága meghatározó, általa gyarapszik (utalás a területiség a földrajzi közelség szerepére)

Új és régi tőkeelemek együttélése, evolúciós folyamatok

Forrás: Saját szerkesztés EC (2007, 136) alapján

A társadalmi tőke – innováció, versenyképesség

Pozitív visszacsatolások

Társadalmi tőke

- Vállalkozást ösztönző társadalmi értékek
- Pozitív extern hatások

Folyamatos regionális specializációk melyben a sikereseket a váltás (tanulás) képessége jellemzi (Krugman 1991)

- TT és bezáródó régiók (korábbi pl.: Ruhr vidék, Lolland régió Dániában (Westlund-Bolton 2003), Detroit (Markusen 1996))
- TT és prosperáló régiók (Szilícum-völgy, olasz iparági körzetek)

Regionális Innovációs Rendszer, mint komplex rendszerek

Hálózatok = elemek és kapcsolatok, rendszer szintű szinergiák

Forrás: Westlund-Bolton (2003, 95) alapján saját szerkesztés

A társadalmi tőke és az innovációs hálózat konstrukciói

Magas rivalizálás (magán javak)	Magán állótoke állomány Pénzben kifejeződő extemáliák (hard) Díjköteles javak (kizárólagosság)	Kapcsolati magán szolgáltatások: - a cégek külső kapcsolatai - K+F eredmények transzfere Egyetemi spin-offok	Humán tőke: - vállalkozókészség - kreativitás - magán know-how Pénzben kifejeződő extemáliák (soft)
(klub javak) (kevert közjavak)	Tulajdonosi (saját) hálózatok Kollektív javak: - tájkép - kulturális örökség (magán 'együttesek')	Kooperációs hálózatok: - stratégiai szövetség K+F-ben és tudásban - PPP a szolgáltatásokban és tervezésben Természeti és kulturális erőforrásokkományzása	Kapcsolati tőke: - együttműködési képesség és kollektív tevékenység - kollektív kompetenciák
(közjavak)	Erőforrások: - természeti - kulturális Társadalmi állótoke: - infrastruktúra	Ügynökségek a K+F transzférére Befogadóképesség az új eszközök iránt Agglomerációs és körzeti előnyök	Társadalmi tőke: (önkéntes részvétel) - intézmények - magatartásminták, értékek - bizalom, reputáció
	Tárgyi javak (hard)	Vegyes javak (hard + soft)	Nem tárgyi javak (soft)

Tárgyiasultság

Forrás: Lengyel I.(2012, 162)

Összegzés és következtetések

- Versenyképesség és innováció – a gazdaság és azt alkotó szervezetek (vállalat) társadalmi konstrukciók, melyek sikeres működésében alapvető szerepe van a társadalom mechanizmusainak
- Társadalom együttműködési és hálózatépítési képességei alapvető hatással vannak a vállalkozások kapcsolataira (vállalati hálózatok és együttműködések az innovációban)
- Tudás és tanulás társadalma. A társadalmi környezet elemei támogassák a tudások (humán tőke és szervezeti erőforrásként megjelenő tudás) kombinációját, létrehozva ezzel a gazdaságban az innováció folyamta

És akiért a harang szól:

Hazánkban az alacsony innovációs potenciál mögött meghatározó az együttműködési képesség hiánya a társadalom és a gazdaság szereplői között (hálózati erőforrások nem jönnek létre)

A társadalmi tőke fejlődése/fejlesztése egy háttérfeltétel a szereplők között

Köszönöm a megtisztelő figyelmet !

Savanya Péter

A kutatás a TÁMOP 4.2.1/B-09/KONV-2010-0005 „Kutatóegyetemi Kiválósági Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen” című projekt „Információs Társadalom” alprogram, „Társadalomtudományi K+F kompetenciák fejlesztése” program keretében valósult meg.